

פרפראות

פאר

פרשת תולדות תשפ"ב

ביאור הכתוב

עמדת זקנים

בני בנינים

ותפארת בנינים

אבותם

פרפראות פאר

ביאור הכתוב עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם

מפתח עניינים פרשת תולדות תשפ"ב

א, ביאור הכתוב עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם

כתיב (בראשית כ"ה י"ט) "ואלה תולדות" **איתא במדרש** (רבה ריש פרשת תולדות ובתנחומא אות ד') "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם" (משלי יז, ו)

ברבינו בחיי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא, שלמה ע"ה הודיענו בכתוב הזה לפי פשוטו שהבנים הם עטרה וכבוד לאבות, שמצינו באברהם שנתעטר בו תרח אביו, זהו עטרת זקנים בני בנים, אבל האבות הם תפארת לבנים, כי כשהאבות צדיקים והבנים מתפארים באבותם זה להם לכבוד ולתפארת, ועל זה אמר תפארת ולא אמר עטרת שהרי עטרה גדולה מתפארת לפי הפשט ושבח גדול יותר,

ביאור עטרת זקנים בני בנים ע"ד בן יהוידע

יש להבין, למה כתב כי העטרה לזקנים הם בני בנים ולא הבנים, כמ"ש **תפארת בנים אבותם**,

יש לפרש ע"ד שכתב הבן יהוידע, איתא בגמרא (בבא מציעא דף פה/א) אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן, כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובן בנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר ואני זאת בריתי וגוי לא ימוש מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, ע"כ,

כתב בספר בניהו בן יהוידע, כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו. **קשה**, הוה ליה למימר כל שהוא תלמיד חכם, ואביו תלמיד חכם, ואבי אביו תלמיד חכם, אין תורה פוסקת מזרעו.

א, ביאור הכתוב עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם
ב, הדרך להגיע ליפה כח הבן מכח האב ואלה תולדות
ג, להכניס ספיקות באמונה היתה כוונת עשיו בשאלה כיצד מעשרין את המלח
ד, יש לפרש לנכח אשתו כי נוכח לדעת כי היא אשתו
ה, זכה נעשית לו עזר לא זכה צריכה לעמוד כנגדו ולהתפלל
ו, ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו פירוש הר"ן ע"ד החסידות
ז, טעם לקריאת הנער בהיותו בן י"ג שנים בר מצוה
ח, בירור למה גזו חזקיה ספר רפואות
ט, ביאור הרמב"ם המהרש"א והחת"ם סופר בגזו ספר רפואות
יא, ראה ריח בני איך ניתן לומר ראה על ריח יב, ביאור העקידה למה פתח יצחק בלשון ויתן המוסיף על ענין ראשון
יג, יש לבאר מ"טל" שהכוונה לט"ל מלאכות השבת
יד, עשיו ביקש לשלוט בעולם ע"י רצח והרג
טו, ביאור נאה בדברי רש"י שאמר איני יודע מה מלמדנו
טז, עשיו היה בהמה בצורת איש שאיבד את הצלם כנבוכדנצר
יז, האם אדם שנברא בצלם הכוונה לכל אדם באשר הוא או רק לישראל
יח, ביאור פלא בדרשות הר"ן כי משמים הברכות לא נתנו לעשיו אלא ליעקב
יט, הנחלות הם סיבה להפריד בין אחים
כ, אם הרב דומה למלאך מהי שלמות המלמד ביאור העקידת יצחק
כא, וצודה לי צידה רמז לפירושו של הר"ר נתן האופניא"ל

ראשון, כלומר, שילכו בדרכיו ויוסיפו עליהם, צריך שתי תנאים לדבר,

א. **יצחק בן אברהם**, שהבן ירצה להידמות אל אביו, וזהו, **יצחק** צריך להחשיב שהוא **בן אברהם**, וירצה הבן להיות כאביו, זהו תנאי ראשון,

ב. **אברהם הוליד את יצחק**, שהאב צריך לדעת, כי הוא אבי הבן, וצריך לקרבו, לחנכו, ולחכמו, באהבה רבה, ולא לסמוך רק על חינוך של מחנכים אחרים בלבד, וזהו **ואלה** שמוסיף על ענין ראשון, שכך יהיה מוסיף, שגם תולדותיו יהיו כמוהו ויותר, ושיהי יפה כח הבן מכח האב, וזהו "**בן אברהם**" ו"**הוליד את יצחק**", אלה הם שתי התנאים שהבן יהיה מוסיף על ענין ראשון וילך בדרך אביו ויותר.

ג, להכניס ספיקות באמונה היתה כוונת עשיו בשאלה כיצד מעשרין את המלח

איתא בגמרא (כתובות דף ס"ו עמוד ב'), מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים, והיו תלמידיו מהלכין אחריו.

ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי **בהמתן של ערביים**, כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו, אמרה לו, רבי, פרנסני, אמר לה, בת, מי את, **אמרה לו, בת נקדימון בן גוריון אני**,

אמר לה, בת, ממון של בית אביך היכן הלך, אמרה לו, רבי, **לא כדן מתלין מתלא בירושלים** (לא כך משלו משל בירושלים, רש"י), "**מלח ממון חסר**" (כתב רש"י, **הרוצה למלוח ממון, כלומר, לגרום לו שיתקיים, יחסרנו לצדקה תמיד, וחסרוננו זהו קיומו**), ושל בית חמיך היכן הוא, אמרה לו, בא זה ואיבד את זה (לפי שנתערב בו, רש"י).

אמרה לו, רבי, זכור אתה כשחתמת על כתובתי, אמר להן לתלמידיו, זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה, חוץ משל חמיה.

בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל, בזמן שעושיין רצונו של מקום - **אין כל אומה ולשון שולטת בהם**, ובזמן שאין עושיין רצונו

שהרי מדובר שכן בנו כבר ת"ח והיה צריך להתחיל בבן בנו, ואביו, ואבי אביו,

וני"ל בס"ד דנקיט האי לישנא, לרמוז לפי דרכו שצריך כל אחד למעבד כדעבד רב יוסף, שיתפלל שיהיה הוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם, ולא יניח שיזדמן הדבר הזה מאיליו, יען דיודע כל דבר שיבא על ידי תפלה יתקיים יותר,

מבואר, כי רק ע"י התפילה שיהיו הוא ובנו ובן בנו ת"ח, בכך מסתייע שיהיה הנכד ת"ח, ולכן אמר שהע"ה, כי **העטרה לזקנים**, הוא רק כאשר רואים את הדור השלישי, שהוא החזקה ששוב אין התורה פוסקת וכו',

ביאור הכתוב תפארת בניס ע"ד שפירש במצודות כחיצים ביד גבור

כתיב (תהלים קכז ג). 'הנה נחלת ה' בניס וגוי כחצים ביד גבור כן בני הנעורים' **פירש במצודות דוד**: '**כחצים ביד גבור**', ר"ל, ובאמת שכר גדול הוא זה, כי כמו החצים אשר המה ביד גבור, עם שהחצים הרגו את מי, עכ"ז הלא נראה לכל שלא החצים הם הממיתים כי אם הגבור אשר ידה אותם, כן הבנים שהאדם מלמד בנערותו בעוד הכח בידו להדריכם בדרך ישרה, הנה עם כי הבנים הם הדורכים בדרך ישרה, עכ"ז נראה לכל שכל זה המה מעשה ידי אביהם להתפאר. עכ"ל, וזה הפירוש שתפארת הבנים מאבתם, כפירוש המצודות,

ב, הדרך להגיע ליפה כח הבן מכח האב ואלה תולדות

כתיב (בראשית כ"ה י"ט) "ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק",

והקשו המפרשים, דבכל מקום שנאמר ואלה, מוסיף על ענין ראשון, על איזה ענין יש להוסיף כאן,

ועוד הקשו על הכפילות "יצחק בן אברהם" ו"אברהם הוליד את יצחק"

הדרך להגיע שיהיה כח הבן יפה מכח האב

אפשר לפרש, "ואלה תולדות", אם רוצה האדם שתולדותיו יהיו מוסיפים על ענין

פרפראות פאר

של מקום - מוסרן ביד **אומה שפלה**, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה.

ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה, והתניא, אמרו עליו על נקדימון בן גוריון, כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש, כלי מילת היו מציעין תחתיו, ובאין עניים ומקפלין אותן מאחריו, איבעית אימא, **לכבודו הוא דעבד**. ואיבעית אימא, כדבעי ליה למיעבד לא עבד (כלומר, לפי עושרו לא נתן מספיק), כדאמרי אינשי, **"לפום גמלא שיחנא"** (לפי כח הגמל יטעינוהו משא, רש"י). ע"כ, **מבואר**, כי קיומו של הממון והחסרתו נקרא מלח כמו שאמרה **מלח ממון חסר**

מה התכוין עשיו כששאל כיצד מעשרין את המלח

כתיב (בראשית כה כח), **"ויהאב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב"**, **כתב רש"י** יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח,

כפי שנתבאר לעיל, כי החסרת הממון ע"י נתינת הצדקה הוא מקיים הממון, בבחינת **"עשר בשביל שתתעשר"** והוא פירוש מה שאמרו **"מלח ממון חסר"**

ועל זה בא עשיו, שהוא ראש פתנים בשאלה לאביו, היתכן כיצד, **כשמעשרין את הממון** כלומר שמחסירים אותו, הוא יהיה **המלח** של הממון כלומר קיומו של הממון, וזו היתה טענתו, **"כיצד מעשרין את המלח"**. וכונתו, לערער האמונה.

ד, יש לפרש לנכח אשתו כי נוכח לדעת כי היא אשתו

כתיב (בראשית כ"ה כ"א), **"ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא"**,

איתא בגמרא (יבמות ס"ד א'), ת"ר נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, - יוציא ויתן כתובה, (ע"י"ש בשקוט"ר באריכות)

יש לשאול, לאחר שידע יצחק שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית כ"א י"ב), כי ביצחק יקרא לך זרע, ולו לא היה ולד, למה לאחר עשר שנים, לא גירש את אשתו רבקה, וישא אשה אחרת,

יש לומר, מכיוון ואמרה תורה (בראשית כ"ד י"ד) אותה הוכחת לעבדך ליצחק, א"כ העידה תורה

פרשת תולדות תשפ"ב

כי יש כאן הוכחה כי היא אשתו, ולכן התפלל עליה, ולא חשב לגרשה,

וכן הדבר מפורש בפסוק, ויעתר יצחק לה', למה התפלל יצחק לה' על רבקה, ולא נשא אחרת, **לנכח אשתו**, כי **נוכח** לדעת שזו היא אשתו, **ונוכח** מלשון הוכחה.

ה, זכה נעשית לו עזר לא זכה צריכה לעמוד כנגדו ולהתפלל

כתיב (בראשית פרק ב פסוק יח) **"ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו"**

כתב רש"י, **עזר כנגדו** - זכה עזר, לא זכה כנגדו,

יש לפרש, נעשית לו עזר, הם אותיות זרע, שיהיה לו זרע של קימא, ואם לא זכה מיד, **"כנגדו"**, מכוון למה שנאמר אצל יצחק שלא זכה מיד, כדכתיב פרשת תולדות בראשית כ"א) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא, **לנכח הוא כנגדו**,

תלמוד בבלי מסכת תענית דף לא עמוד א שאין האשה אלא לבנים.

ו, ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו פירוש הר"ן ע"ד החסידות

כתיב (בראשית כ"ה כ"א), **"ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו"**,

בדרשות הר"ן (הדרוש השני) **כתב**, וז"ל כאשר יתוקן ענין איזה נברא, יצטרך שפע שופע עליו, **מתקן ענינו באמצעות לא נשערהו**, (פירוש שבא השפע משמים ללא מעתיר אמצעי)

אבל כי יבא התיקון מצד איזה מעתיר, נראה, שיהיה המעתיר אמצעי באותו שפע השופע, באמצעותו יחול על אשר יעתיר בעדו,

ולזה, בהחיות, אליהו בן הצרפית, התמודד על הילד שלשה פעמים, ובזה נתקן ענין הגשם ההוא וקבל צורת החיות.

ואלישע גם כן בהחיותו בן השונמית, שכב עליו

מבואר, כי יעקב בחר לו דרך **האמת** שזה **התבואה הבר**, ועשיו בחר בדרך **השקר** שזה **הקש התבן**,

וכן מצינו תבואה אצל יעקב וקש אצל עשיו

יעקב נתברך (בראשית כ"ז כ"ח) ברוב דגן, וכן כתיב (בראשית מ"ה כ"ג) ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת **בר**,

אצל עשיו מצינו כי בירר לעצמו את **התבן**, כתיב (בראשית כ"ה כ"ז) "ויגדלו הנערים ויהי עשיו איש יודע ציד", לצוד ולרמות ושואל, אבא כיצד מעשרין את **התבן**, וכ"כ (עובדיה א' יח) ובית עשיו **לקש**,

יעקב ב"ג שנה בירר לו את הבר לפיכך נקרא נער בן י"ג שנה בר מצוה

וכשנפרדו **דרכיהם בני י"ג שנה**, והיה זה הולך לבתי מדרשות, וזה היה הולך לבתי עבודת כוכבים, **יעקב בירר לו את דרך האמת** כדכתיב **תתן אמת ליעקב**, וזהו הבר,

לפי זה אפשר לומר שהטעם שנקרא נער הנהיה בן י"ג שנה ובחר לו דרכו של יאע"ה **"בר מצוה"**

עוד יש לומר רמז בכתוב

אפשר לומר הרמז, דהנביא אשר אתו **חלום**, זהו יעקב אבינו, שחלם **חלום**, ידבר דברי **אמת** זהו יעקב אבינו, כמ"ש (מיכה ז' כ) **תתן אמת**

ליעקב. **מה לתבן את הבר**, שנפרדו דרכי יעקב ועשיו.

טעם ב' ע"ד הא דעיילי בבר

איתא בגמרא סוכה (מ"ה ע"ב), אמר חזקיה אמר רבי ירמיה **משום רבי שמעון בן יוחאי**, ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן **אם שנים הן אני ובני הן וכו'**, לא קשיא הא דעיילי **בבר** הא דעיילי **בלא בר**, ע"כ, **ופירש"י**, **בבר**, ברשות,

רבינו חננאל שם עה"ג **כתב**, יש מי שפירש, **בבר**, שהיה הוא **צדיק**, ובנו **צדיק כמותו**,

כתב המהרש"א, הא דעיילי **בבר** כו'. עיין פרש"י, ועוד פי' בערוך **בר בלשון תרגום בן**,

ושם פיו על פיו וגו', וראשונה אמר, ושמת משענתי על פני הנער. **ויעקב גם כן אמר**. קחם

נא אלי ואברכם וישת ידיו עליהם. וכל זה מורה **כי השפע מוכן למתברך** באמצעות המברך והמתפלל, ולזה **ראוי שיקרב אליו במקום**, או **ידבק בו אם אפשר**.

ולכן אומרו כי **"יצחק העתיר לנכח אשתו"**, כדי שיכוין אליה דעתו יותר, ותשיג שפע יתקן גופה ויוציאנה מתכונת העקרות, ויצלח זה בהיותה יותר קרובה ממנו במקום, ולזה **העמידה נכחו להקריבה אליו**, כי לא היה אפשר ביותר מזה עודנו עומד לפני ה'. **עכ"ל הר"ן**.

ז, טעם לקריאת הנער בהיותו בן י"ג שנים בר מצוה

טעם א' ע"ד מה לתבן את הבר

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ס"ג פסקה י'), **כתיב** (בראשית כ"ה כ"ז), "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים",

ויגדלו הנערים רבי לוי אמר, משל להדס ועצבונית (קוצים) שהיו גדילים זה על גבי זה, וכיון שהגדילו והפריחו, זה נותן ריחו וזה נותן חוחו, כך, כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר, ושניהם באים מבית הספר, לאחר י"ג שנה, זה היה הולך **לבתי מדרשות**, וזה היה הולך **לבתי עבודת כוכבים**,

א"ר אלעזר, צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה, מבן י"ג שנה, צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה, **עכ"ל המדרש**,

מבואר שכאשר נפרדו דרכיהם, כשהיו בני י"ג שנה, יעקב בירר לעצמו את **דרך האמת**, ועשיו בירר לעצמו את **דרך השקר**,

האמת מכונה תבואה-בר השקר תבן-קש

כתיב, (ירמיה כ"ג כ"ח), "הנביא אשר אתו חלום יספר חלום, ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת, **מה לתבן את הבר** נאם ה',"

כתב רש"י מה לתבן את הבר - **מה ענין שקר אצל אמת**, ובמפרשים, **תבן** זה **הקש**, ו**בר** זו **התבואה**,

פרפראות פאר

כלומר **שיהא צדיק ובנו כמותו** כמו ר"ש ובנו ר"א מועטין כו' ע"ש, והאב עולה עם בנו.

ואפשר שלכן קורין לילד הנעשה
בן י"ג שנה בר מצווה

לפי שעד י"ג שנה, איתא במדרש, (רבה בראשית פרשה סג פסקה י) א"ר אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה, מיכן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה, ומכיוון והבן רצונו להיות כאביו דהיינו עייל **בבר**, וכפירושם **שיהיה הוא צדיק ובנו צדיק כמותו**, וזהו בר מצוה משום דעייל **בבר הבן ואביו** יחדיו.

* * * * *

ח, בירור למה גנז חזקיה ספר רפואותחזקיה תבע על החולה שיתרפא במה יתרפא
אם גנז ספר רפואותאברהם תבע זקנה

איתא במדרש (מדרש רבה תולדות פרשה ס"ה פסקה ט"ו) א"ר יהודה בר סימון, **אברהם תבע זקנה**, אמר לפניו רבון העולמים, אדם ובנו נכנסין למקום, ואין אדם יודע למי מכבד, מתוך שאתה מעטרו בזקנה, אדם יודע למי מכבד, א"ל הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב זקנה, וכיון שעמד אברהם, נתן לו זקנה, **"ואברהם זקן בא בימים"**,

יצחק תבע יסורין

יצחק תבע יסורין, אמר לפניו רבון כל העולמים, אדם מת בלא יסורים, מדת הדין מתוחה כנגדו, מתוך שאתה מביא עליו יסורים, אין מדת הדין מתוחה כנגדו, אמר לו הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך אני מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב יסורין, וכיון שעמד יצחק, נתן לו יסורים, **"ויהי כי זקן יצחק ותכהין"**,

יעקב תבע את החולי

יעקב תבע את החולי, אמר לפניו רבון העולמים, אדם מת בלא חולי, אז אינו מיישב בין בניו, אלא מתוך שהוא חולה, שנים או שלשה ימים, הוא מיישב בין בניו, אמר לו הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל, (בראשית מ"ח) **"ויאמר ליוסף הנה אביך חולה"**, א"ר לוי, אברהם חידש זקנה, יצחק

פרשת תולדות תשפ"ב

חידש יסורים, יעקב חידש חולי, חזקיהו חידש חולי שיתרפא,

חזקיה תבע על החולה שיתרפא

אמר חזקיה לפניו, העמדת אותו עד יום מותו, אלא מתוך שאדם חולה ועומד, חולה ועומד, הוא עושה תשובה, אמר לו הקב"ה, חייך דבר טוב תבעת, וממך אני מתחיל, הה"ד (ישעיה ל"ח ט'), **"מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו, ויחי מחליו"**, א"ר שמואל בר נחמן מכאן שהיה בין חולי לחולי, חולי כבד משניהם. **ע"כ**, (עיין עוד, מסכת סנהדרין דף קז עמוד ב)

ט, ביאור הרמב"ם המהרש"א
והחת"ם סופר בגנז ספר רפואות

איתא בגמרא (פסחים דף נו עמוד א), תנו רבנן, ששה דברים עשה חזקיה המלך, על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו. גירר עצמות אביו על מטה של חבלים, והודו לו, כיתת נחש הנחשת, והודו לו, **גנז ספר רפואות - והודו לו. פירש רש"י**, לפי שלא היה לבם נכנע על חוליים אלא מתרפאין מיד,

איתא בגמרא, (ברכות דף י עמוד ב) כתיב, (ישעיה ל"ח ג') "זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי", מאי והטוב בעיניך עשיתי, אמר רב יהודה אמר רב: שסמך גאולה לתפלה. **רבי לוי** אמר: **שגנז ספר רפואות. פירש רש"י**, כדי שיבקשו רחמים.

יש לפרש, שגנז ספר רפואות משום **שסמך גאולה על התפילה, סמך גאולה**, כלומר חזקיה סמך שהגאולה ממחלתו היתה ע"י התפילה, ואפשר שרבי לוי הוסיף על דברי רב יהודה, ואמר, שמכיוון וחזקיה סמך ע"כ שגאולתו באה ע"י התפילה, לפיכך גנז ספר רפואות.

ביאור הרמב"ם בגנז ספר רפואות

פירוש המשנה לרמב"ם (מסכת פסחים פרק ד) אפשר שהיה ספר שיש בו הרכבת סמים המזיקין, כגון סם פלוני מרכיבין אותו כך, ומשקין אותו כך, וגורם למחלה זו וזו, ורפואתו בכך וכך, שכשיראה הרופא אותם המחלות ידע שסם פלוני השקוהו ונותן לו דברים נגדיים שיצילוהו, **וכאשר קלקלו בני אדם והיו הורגין בו, גנזו**,

פרפראות פאר

ולא הארכתי לדבר בענין זה אלא מפני ששמעתי וגם פירשו לי, ששלמה חבר ספר רפואות שאם חלה אדם באיזו מחלה שהיא, פנה אליו ועשה כמו שהוא אומר, ומתרפא, וראה חזקיה שלא היו בני אדם בוטחים בה' במחלותיהם אלא על ספר הרפואות, עמד וגנזו.

ביטול הרמב"ם דברי המפרשים

ומלבד אפסות דבר זה ומה שיש בו מן ההזיות, הנה ייחסו לחזקיה ולסיעתו שהודו לו סכלות שאין ליחס דוגמתה אלא לגרועים שבהמון. ולפי דמיונם המשובש והמטופש, אם רעב אדם ופנה אל הלחם ואכלו שמתרפא מאותו הצער הגדול בלי ספק, האם נאמר שהסיר בטחונו מה', והוי שוטים יאמר להם, כי כמו שאני מודה לה' בעת האוכל שהמציא לי דבר להסיר רעבוני ולהחיותני ולקיימני, כך נודה לו על שהמציא רפואה המרפאה את מחלתי כששתמש בה. ולא הייתי צריך לסתור פירוש זה הגרוע, לולי פרסומו. עכ"ל הרמב"ם

ביאור המהרש"א בגנז ספר רפואות שאין רשות לגלות לאינשי דלא מעלע

כתב המהרש"א (גיטין דף סח עמוד ב' ד"ה לדמא דרישא) יש לשאול בכל הני רפואות הנזכרים בהאי פרקא גם בפרק אין מעמידין אמאי כתבוהו רבינא ורב אשי בתלמוד הא אמרינן בפ"ק דברכות והטוב בעיניך עשיתי שגנז חזקיהו ספר הרפואות כדי שיבקשו רחמים ושבחוהו חכמים על זאת,

ויש ליישב, דודאי ניתן רשות לרפואות ולידע רפואות כל חלאים אלא שאין ראוי לגלות כולם לכל אדם משום אינשי דלא מעלי שלא יבטחו בה' אלא ברפואתם, עכ"ל המהרש"א,

ביאור החת"ם סופר ודבריו על הרמב"ם

כתב החת"ם (עה"ת פ' משפטים בד"ה וכי יריבון יעו"ש. וכ"כ בחידושים ב"ק פ"ה ע"א), ועיעמ"ש פי משניות לרמב"ם ס"פ מקום שנהגו שהקשה, אי"כ מי שהוא רעב לא ילך אל הלחם להתרפאות מחולי הרעב שלו,

ולפע"ד אין בזה ריח וטעם כי חולי הרעב הוא בטבע בהיתוך הליחות ולא בא לו על חטא משא"כ שארי מיני חולאים אין אדם נוקף אצבעו למטה וא"כ נגזר עליו מלמעלה (חולין ז') ולא עביד הקב"ה דינא בלא דינא, וא"כ מה לו להתחכם על גזירות הבורא ית"ש להסיר חליו בסמנים המועילים, יחקור אחר הסבה

פרשת תולדות תשפ"ב

הראשונה שהוא החטא שגרם לו זה וישיב ממנו ויתפלל אל ה' וירפאהו והוא ברור ונכון, תקס"ב, עכ"ל החתם סופר.

ניתן להתרפאות לדברי הרמב"ם והמהרש"א

מבואר, לדברי הרמב"ם ומסייעו המהרש"א, שניתן להתרפאות ע"י רפואות,

לא ניתן להתרפאות לדברי רש"י וסייעתו

מבואר לדברי רש"י ומסייעו החת"ם שאין להתרפאות רק ע"י תפילה,

הכתובים שנדרשו בתפילת חזקיהו ובמה נתרפא חזקיהו

איתא בגמרא (סנהדרין דף סג עמוד ב), אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן, אלא שסכתו אמו סלמנדרא.

כתיב (ישעיהו פרק לח) בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבוא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה', ויאמר אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי" מפסוק זה נדרש, שגנז ספר רפואות,

"מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלתו ויחי מחליו", מפסוק זה נדרש, חזקיהו חידש חולי שיתרפא, ויאמר ישעיהו ישאו דבלת תאנים וימרחו על השחין ויחי,

מבואר, שחזקיה נתרפא ע"י רפואה, ולא בתפילתו בלבד, ויקשה לסוברים שגנז ספר רפואות שיתרפאו רק ע"י תפילה, מבואר, שחזקיהו ניצל ע"י רפואה,

ביאור שסכתו אמו סלמנדרא

ויש לומר, מכיון והיה זה בקטנותו, ולפני שגנז ספר רפואות.

י, הלעיטני נא מן האדם האדם בגימטריא עדשים

כתיב (בראשית כ"ו ל') "הלעיטני נא מן האדם האדם"

פרשת תולדות תשפ"ב

כתיב (קהלת י"א ז') "ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש,

כתב רש"י, ומתוק האור מתוק הוא אורה של תורה, וטוב לעינים לראות את השמש ואשריהם תלמידים שעיניהם רואים הלכה מלובנת ומחוורת על בוריה, כך נדרש באגדת תילים,

מבואר, הרי המתיקות שייך לחוש הטעם, והאור שייך לחוש הראיה, אי"כ איך אמר שהאור מתוק, והם שתי חושים נפרדים,

יש לומר, כי שלמה המלך בחכמתו רמז לנו את הדבר הידוע חוש החסר לאדם מחזק חושים אחרים, ואם אדם מסתנוור ומתעוור מראיית השמש, ואז יהיה מיטיב לעיניים חוש האחר שהוא חוש הטעם, וזהו ומתוק האור, וטוב לעיניים כאשר יראה את השמש, (עיין מדור נ"ד קהלת י"א)

* * * * *

יב, ביאור העקידה למה פתח יצחק בלשון ויתן המוסיף על ענין ראשון

כתיב (בראשית כ"ז כ"ח) "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש",

כתב בעל העקידה, (ספר עקידת יצחק פרשת אמור, שער ע"ו, פרק ד'), עם היות שהטובות הזמניות הם הכרחיות לאלו החיים,

כל בעל שכל יש לו להתיישר, שתהיה כוונתו בהם לשימוש ולשרת אל העסק המיוחד המשלים את הנפש, שהם עסק התורה והמצוות,

ועל כן פתח אבינו יצחק בברכתו "ויתן לך", כמוסיף על הדבר, להראות שהטובות הזמניות הם טפלה, ולא עיקר. שיהיה הגשמיות תוספת על העיקר שהוא הרוחניות, עכ"ד.

* * * * *

יג, יש לבאר מ"טל" שהכוונה לט"ל מלאכות השבת

כתיב (בראשית כ"ז כ"ח) "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש",

פרפראות פאר

כתיב (בראשית כ"ז ל"ד) "ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים"

הלעיטני, ה=5 ל=30 ע=70 י=10 ט=9
סה"כ 184
10=י 50=נ

נא, נ=50 א=1
סה"כ 51

מן, מ=40 ו=50
סה"כ 90

האדם, ה=5 א=1 ד=4 ס=40
סה"כ 50

האד ה=5 א=1 ד=4 ס=40
סה"כ 50

סך הכל 425

עדשים, ע=70 ד=4 ש=300 י=10 ס=40

סך הכל 424

פ.מ.ר.

* * * * *

יא, ראה ריח בני איך ניתן לומר ראיה על ריח

כתיב (בראשית כ"ז כ"ז) "ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'",

וקשה כיצד ניתן לראות ריח שאמר ראה ריח,

ואפשר לפרש, עפ"י הידוע, ומבואר ביותר, בספר הברית (חלק א' מאמר ט"ו נפש חיה - פרק א', עיין בני יששכר מאמרי השבת מאמר ט' אות ב'),

שכאשר חסר לאדם חוש מחמשת החושים, אזי שאר החושים מתחזקים מכח החוש החסר,

וז"ל שם, ועל כן תועיל הסרת חוש אחד לחזק חוש אחר, והסומא ישמע ממרחק יותר, ע"כ,

ומכיוון ויצחק היה סגי נהור, ואין לו את חוש הראיה. על זה הוא אמר, שמכח הראיה שחסרה לו, חוש הריח שלו היה חזק יותר, וזהו ראה ריח בני, שבכח הראיה, הרגיש חזק יותר בחוש הריח.

ביאור הכתוב ומתוק האור על דרך הנ"ל

יד, עשיו ביקש לשלוט בעולם ע"י רצח והרג

כתיב (בראשית כ"ז מ"א) "ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", **כתיב** (תהלים י"ד א'), "אמר נבל בלבו". **כתיב** (יחזקאל ל"ה יז) "יען אמרך את שני הגוים ואת שתי הארצות לי תהיינה וירשונה, וה' שם היה",

במדרש תנחומא ביאר כונת עשיו

כתב רש"י (יחזקאל ל"ה יז) ומדרש אגדה ר' תנחומא דורשו, כלפי שהלך עשו אל ישמעאל להתחתן בו, להשיאו שיעורר על יצחק על ירושת אברהם, ויהרוג ישמעאל את יצחק (בגלל הירושה), ואהיה אני גואל הדם (של יצחק), ואהרוג את ישמעאל, וזהו יקרבו ימי אבל אבי, ואירש אני את יצחק ואת ישמעאל, וה' שם היה - יודע את מחשבותיך,

מבואר בדברי ר' תנחומא, כי כונתו של עשיו היתה, שיהרוג ישמעאל את יצחק, והוא יהרוג את ישמעאל, כגואל הדם של אביו, ובכך יירש את יצחק ואת ישמעאל.

במדרש תהלים ביאר כונת עשיו

איתא במדרש שוחר טוב (תהלים י"ד א'), **כתיב** (תהלים י"ד א'), "אמר נבל בלבו". **כתיב** (בראשית כ"ז מ"א) "ויאמר עשו בלבו".

מה חשב, אמר, אין דרך העולם שאהרוג את אבא (כנראה, שפעם גם עשיו הבין את זה), אלא אני אומר לישמעאל אחיו, והוא הורגו, ואני הורג את יעקב אחי, ואנו יורשים את העולם. כך לא היה עשו אומר בפיו, אלא בלבו היה מחשב, מאחר שישמעאל הורג את אבי ואני את אחי,

אני בא בדין עם ישמעאל ואהרוג אותו ואני יורש את העולם. לכך הוא אומר בלבו, והקב"ה פרסמו, שנאמר (ירמיה מט, ז) "כי אני חשפתי את עשו גליתי את מסתריו". אמר לו הקב"ה, חייך, יודע אני מה שחשבת בלבך, שנאמר (יחזקאל לה, ז) "יען אמרך את שני הגוים ואת שתי המשפחות לי תהיינה וירשונה". ומי הודיע, "וה' שם היה",

מבואר בדברי מדרש תהילים, כי כונתו של עשיו היתה, ישמעאל הורג את יצחק, עשיו

כתיב (ישעיה נ"ח י"ג), "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר", "אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר",

מבואר, כי בהקדים האדם לשמור טל מלאכות שיש בשבת, אז יזכה לברכות האמורות, כדכתיב "אם תשיב משבת" "אז תתענג", והרכבתך על במותי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך,

איתא בגמרא (שבת קי"ח ע"א), אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך,

ובכך אפשר לפרש, כי מה שבירך יצחק אבינו ליעקב אבינו, בלשון "מטל", לומר כי הברכות תלויות בשמירת ט"ל מלאכות השבת, וזהו ויתן לך האלוקים, מטל,

ביאור במה שאמר הכתוב "נחלת יעקב"

לפי זה יש לבאר, למה אמר הכתוב נחלת יעקב, דייקא, וכבר דרשו חז"ל (שבת קי"ח ע"א), למה אמר יעקב, ולא אברהם ויצחק, עיי"ש,

אך לדברינו, שכונתו בברכת יעקב אבינו באומרו "מטל" שהדבר תלוי בשמירת השבת, א"כ הן הן הדברים שאמר הכתוב (ישעיה נ"ח

י"ג), "אם תשיב" "אז תתענג", ולכן אמר הכתוב, והאכלתיך נחלת יעקב דייקא, שתלה הברכות בשמירת השבת,

לפי"ז יש לבאר למה פתח יעקב אבינו בלשון ויתן שהוא מוסיף על הענין

ועוד אפשר לבאר, למה פתח הברכות בלשון ויתן, שהוא מוסיף על הענין, וכי לאיזה ענין מוסיף, אך לדברינו, שבאומרו מטל, כונתו אל ט"ל מלאכות השבת, הרי דרשו חז"ל מהפסוקים, כי לאחר שישמור השבת, רק אז יזכה לברכות האמורות, זהו אומר ויתן לך, שאם אתה תשמור את השבת, אז יבוא ויתן לך את הברכות, ובזה מוסיף על ענין השבת.

גם י"ל שברכו בטל משום דטל לא מיעצר ואין לו הפסק (תענית ג' ע"א)

פרשת תולדות תשפ"ב

בכך אפשר לפרש, דהיה קשה לו לרש"י, למה אין חז"ל מדייקים כן מפסוק שאמר (בראשית כ"ח ה') "לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה", **ממשמע שנאמר**, בן בתואל איני יודע שהוא אחי רבקה, ופסוק זה הוא קודם בתורה,

אלא צ"ל, כי לא רצו חז"ל ללמוד מלבן הארמי שצריך שיבדוק באחיה, אם כן נשאלת השאלה **מה מלמדנו** יתור הלשון, אחי רבקה,

ועל זה אומר רש"י, איני יודע מה מלמדנו, כוונתו, מה מלמדנו יתור הלשון, שאמר אחי רבקה אם אינו בא ללמד, ובכך פירשנו דברי רש"י **איני יודע מה מלמדנו**, כלומר, מה מלמדנו יתור הלשון.

טז, עשיו היה בהמה בצורת איש שאיבד את הצלם כנבוכדנצר

כתב העקיזה (עקידת יצחק בראשית פרשת תולדות שער כג) ז"ל, אחר שנולדו בבית יצחק אבינו שני בנים, ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער שהם ודאי סמני הרריות שהעיד הכתוב,

הגיע מענינו להיותו בטבעו מתגורר עם בהמות השדה וחיתו ארץ ואין מעלתו עליהם רק מה שיתחכם מהם ויתנכל אליהם לחרוך רמיה צידו. והנה איש כזה כבר יצאת צורתו מכללה אל ענין שיתוף או החקוי לבד,

כמו שכתב הרב המורה (חלק א' פרק ז') זה לשונו. וכבר ידעת כי כל מי שלא תגיע לו זאת הצורה אשר ביארנו ענינה אינו איש. אבל **בהמה על צורת איש ותבניתו**, אבל יש לו יכולת על מיני ההזק וחדש הרעות וכו'.

והנה הוא מבואר, שבכור כזה אינו ראוי ליירש בבית אביו, כי בעל צורה אחרת הוא אשר לא תסבול נחלת הברכות האלה. **עכ"ל העקיזה**.

יז האם אדם שנברא בצלם הכוונה לכל אדם באשר הוא או רק לישראל

איתא במשנה (מסכת אבות פרק ג יד) הוא היה אומר, חביב אדם שנברא בצלם,

פרפראות פאר

הורג את יעקב, ושניהם יורשים את העולם, ואח"כ בא עשיו בדין עם ישמעאל והורג אותו, ובכך יירש את העולם,

בילקוט שמעוני ביאר כונת עשיו

איתא בילקוט שמעוני (תהלים י"ד א'), **כתיב** (תהלים י"ד א'), "אמר נבל בלבוי", זה עשו, שנאמר "ויאמר עשו בלבוי", מה חשב, אמר אין דרך שאהרוג את אבא אלא אני אומר לישמעאל אחיו והוא הורגו, ואני אהרוג את ישמעאל, ואחר כך אהרוג את אחי, שנאמר יקרבו ימי אבל אבי ואירש את העולם לבדי. הוא אמר בלבו והקב"ה פרסמו שנאמר כי אני חשפתי את עשו גליתי את מסתרו, א"ל הקב"ה חייך שאני יודע את מחשבותיך שנאמר יען אמרך שני הגוים האלה לי תהינה, ומי הודיע וה' שם היה,

מבואר בילקוט שמעוני, ישמעאל הורג את יצחק, עשיו הורג את ישמעאל, אח"כ עשיו הורג את יעקב, וכך יירש את העולם לבדו,

טו, ביאור נאה בדברי רש"י שאמר איני יודע מה מלמדנו

כתיב (בראשית כ"ח ה') "וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו",

כתב רש"י, אחי רבקה אם יעקב ועשו, איני יודע מה מלמדנו, וכבר רבו הפירושים בדברי רש"י בכוונת דבריו **איני יודע מה מלמדנו**,

ביאור הענין ע"ד הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה

איתא בגמרא (בבא בתרא ק"י ע"א), אמר רבא, הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, שנאמר

(שמות ו' כ"ג) "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון", ממשמע שנאמר בת עמינדב איני יודע שאחות נחשון היא, מה תלמוד לומר אחות נחשון, מכאן שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, ע"כ

מבואר, שיתור הלשון אחות נחשון הוא זה שבא ללמדנו, לבדוק באחיה,

מה שהיה קשה לרש"י

במדרש שמואל על פרקי אבות פרק ג' משנה י"ד, אשר שם "ידן ומאסף לכל המחנות"

בנידון האם "אדם" הכוונה לכל אדם באשר הוא, או רק לישראל, עיי"ש,

נבוכדנצר השתחוה לצלם ואיבד את הצלם

כתיב (שיר השירים פרק ז ח) "זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכולות",

כתב רש"י (שיר השירים פרק ז ח) זאת קומתך דמתה לתמר - ראינו נוי קומתך בימי נבוכדנצר שכל האומות היו כורעות ונופלות לפני **הצלם** ואת עומדת בקומה זקופה כתמר הזה, ע"כ,

יש לומר, שלפי שהשתחוה לצלם, לפיכך איבד את **הצלם** ונענש שחי כבהמה,

עונשו של נבוכדנצר שחי כבהמה

כתיב (דניאל פרק ד כח) "קל מן שמיא נפל לך אמרין נבוכדנצר מלכא מלכותה עדת מנך" (ירד קול מן השמים ואמר אתה נ"נ המלך דע אשר המלוכה עברה וסרה ממך)

"ומן אנשא לך טרדין ועם חיות ברא מדרך עשבא כתורין לך יטעמון" (מן אנשים יגרשו אותך ועם חית השדה יהיה מושבך ויאכילו אותך עשב כמו הבקרים)

"ושבעה עדנין יחלפון עליך עלך עד די תנדע די שליט עליא עלאה במלכות אנשא ולמן די יצבא יתננה", (ושבעה שנים יעברו עליך בגזרה זו עד אשר תדע אשר העליון מושל במלכות אנשים ולמי אשר יחפוץ יתן אותה)

"בה שעתא מלתא ספת על נבוכדנצר" (בעת ההיא כלתה הדבר לבוא על נ"נ כי נשתבש דעתו ונתגרש מעצמו למקום החיות לשבת עמהם)

"ומן אנשא טריד ועשבא כתורין יאכל" ומטל שמיא גשמה יצטבע" (מעצמו נתגרש מן אנשים ואכל עשב כבקרים וגופו נתכבס מטל השמים כי ישב מבלי מחסה)

ביאור האבן עזרא (דניאל פרק ד פסוק כח) ואל יעלה על לבך שנבוכדנצר שב בהמה זכר או נקבה, כי אין כתוב רק שישכון עם החיות ויאכל עשב כמוהם וטעם ולבב חיות, שתסור דעתו והיא דעת הנשמה, והנה בסור חכמת הנשמה שב לבו ונשאר כלב חיה, והעד על כל זה שאמר באחרונה עיני לשמיא נטלית ומנדעי יתוב עלי,

מעשה שהביא האבן עזרא על אדם שחי בצורת בהמה

ואני ראיתי אחד מתברינו נאמן רוח והגיד לי שהיה באי אחת שהיא סרדני"א (והוא בחבל קטלוגיא סמוך לאיטליה) והנה ערל אחד יצא וברח מאבותיו כי סרה דעתו והשתגע והיה עם האיילים שנים רבות והוא הולך על רגליו וידיו, כמוהם,

והנה הלך מלך האי לצוד צידה ולקח איילים רבים ונלקח הערל השוטה החשוב שהוא איל, ובאו אבותיו והכירוהו ודברו אליו ולא ענה ונתנו לפניו לחם לאכול ויין לשתות ולא אבה, ונתנו לו עשבים עם האיילים ואכל, ובחצי הלילה ברח לאיילות השדה, עכ"ל האבן עזרא.

יח ביאור פלא בדרשות הר"ן כי משמים הברכות לא נתנו לעשיו אלא ליעקב

דברי הנביא הם דבריו של הקב"ה וכך היו דברי יצחק

כתב הר"ן (דרוש החמישי) וזה לשונו, כי הנביא אינו פועל בנבואה כלל מצד בחירת עצמו [בנבואה] לא בעניינה ולא במלותיה, אבל הוא כלי לבד אליה, כמו מראה הזכוכית שתאיר כפי השיעור שיראה בה מן השמש,

ויבוא אליו רוח השי"ת עם מלות מסודרות מוגבלות, לא שהנביא יעשה מלות לכוונה אשר השיג, הוא מה שאמר דוד, רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני. יאמר, כי הדבור ההוא באהו

ברוח השם ית' ולא כוונת הענין בלבד, ושהוא יחדש המלות הנמשכות לכוונה, אבל גם המלות הונחו מאת ה' על לשונו, אין לו בהם בחירה

כלל, אבל הוא כלי לבד, יראה בו אור הנבואה וישמעו ממנו מלות הדבור האלקי, וזה היה ענין יצחק עם יעקב, שאלו היה יצחק נותן הברכות מצד עצמו, אין ספק שלא יועילו לו ליעקב בענין הזה, והיה מקום לעשו לערער עליהן. אבל כל אלו הברכות נאמרו ברוח האלקי, ויצחק היה כלי אל כח ההוא ולדבור ההוא האלקי, ולא היתה כוונתו ולא מלותיו ברשות עצמו כלל, אבל ייחס ענינו לדבור האלקי כיחס החצוצרות לקול האדם, ולכן לא נגרע מערך הברכות כלל בהיות כונת יצחק לברך עשו, כי אין הברכות חלות מפני כוונת

ותאמר אם כן שאין זה דרך המנהג הטבעי למה זה אנכי, על זה הענין הזר שלא קרה לאחרות, ותלך לדרוש את ה', מפי נביא מורה שיודיענה סבת זה, והשיבוה: ויאמר ה' לה שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו, הודיעה כי אלה שני העוברים ראשי גוים ואומות שונות עצומות שלא יאותו זה לזה כלל, ולא יעמדו שניהם בשלוה, אבל לאס מלאם יאמץ. ולכן הטביע השי"ת בשני עוברים אלו הפכיים טבעיים בתכלית המרחק, והורה על זה תכונת יצירתם ומדותם,

אמנם יצירתם כי היה עשו אדמוני בעל שער, מורה על רתיחתו ותגבורת חומו, ויעקב איש חלק מורה על טוב טבעו ושווי מזוג, וכפי מדותיהם רדפו מזג כל אחד, כי המדות עם היות שאינן מוכרחות כפי המזג, הם נמשכות אחריו באמת, ולזה אמר בעשו שהיה "יודע ציד", שהיה טבעו מוכן אל התחבולות והמרמות, כי כן יתפשו החיות, ושהיה איש שדה מבקש התנועה, בביתו לא ישכנו רגליו.

ויעקב הפך שניהם, כי היה איש תם עם הישר הולך ותפארתו לשבת בית, והנה הורה יצירתם ותכונות מדותם להיות טבעיהם בתכלית ההפך, כי השם הטביעם בזה לא הכריחם

והיא הסבה הטבעית אצלי להיות אלה שני עוברים בלתי נאותים זה לזה בבטן אמם, כי לא אאמין שבא לאלו שני העוברים שפע נבואיי יודיע אחריתם, אבל הצטרך לזה סבה טבעית על כל פנים והיא זאת כי כאשר הטביע השם ית' אלו שני העוברים, **על תכלית המרחק בטבעם לא יאותו זה לזה**, ויהיה מזג כל אחד מהם מנגד לחברו עומד בבטן, עם שאיננו מכריח. ומאשר כל כח טבעי רודף הפכו כאשר יפגשנו ויקום עליו בכחו או יברח מפניו, היה כל אחד מאותן העוברים דורש בכח טבעי להתגבר על חברו או לרוץ מפניו. והוא מה שאמר "ויתרוצצו" שהוא מלה מורה על הריצה ועל הריצוץ.

כוונת השי"ת בזה למען תהיה ביניהם שורש שנאה, וכוון בזה השי"ת להיות כל אחד מוטבע בשנאת חברו וברחוק ממנו, **לפי שקרוב המזגים יקרוב המדות ותמשך אהבה**,

ורחוקם ירחיק המדות ותמשך השנאה. ומ"מ הטבעו אלו הבנים בטבעם הפכיים למען תהיה **ביניהם שורש שנאה**,

הנחלות הם סיבה חזקה להפריד בין אחים

יצחק בהם, אבל מפני חול הרוח בו לברך מי שהיה לפניו ובין ידיו.

וענין זה שוה לדברים הטבעיים, שכמו שמי שיחשוב לזרוע שעורה, וחטה בידו, וזרע אותה תצמח בלא ספק החטה, כאלו היתה כונת הזרע אליה, מפני שאין לאדם יכולת על זה הענין הטבעי. כן אין לנביא יכולת על נבואתו כלל, אבל הוא אליה כלי לבד,

מאמר יצחק לעשו

והנה מאמר יצחק לעשו ואוכל מכל בטרם תבא, ואברכהו גם ברוך יהיה, ואמרו "גם ברוך יהיה", אין פירושו שיחזור ויקיים הברכה ליעקב, שאם כן היה לעשו בזה תרעומת רב על אביו ולא התרעם מזה כלל, אבל ראינו שאמר אליו יצחק: ולכה אפוא מה אעשה בני, כאילו אומר אלו הייתי יכול למלאות שאלתך הייתי עושה זה בחפץ מלא,

ואחרי אשר חרד חרדה גדולה מאד, איך קיים הברכה תוך כדי דבור ואמר "גם ברוך יהיה". **אבל פירוש "ואברכהו"** שלא מדעתי ועם כל זה ברוך יהיה, כי הברכה אינה ברשותי אבל כפי הרוח אשר חל עליו, ולכן על כרחי ברוך יהיה כי הברכה אינה ברשותי, **ואמר "גם" לרבות החרדה**, כלומר, מי הוא זה אשר סבב שאברכהו ושיהיה ברוך על כרחי. הנה נתבאר שלא היה חסרון בברכות כלל בברך יצחק את יעקב והוא מכוין לעשו, אבל היתה הברכה יותר שלמה בהיות לב יצחק מתרחב יותר בזה,

יט הנחלות הם סיבה להפריד בין

אחים

עוד כתב הר"ן, מצורף אל זה, שהשם ית' אשר לו נתכנו עלילות ומביא עצות מרחוק, רצה

לתת איבה בין שני אלו הבנים, **כדי שכאשר יחטא יהיה זה מטה אפו ושבת עברתו ליסרונו**, והטביע זה בטבע אלו הבנים להיותם הפכיים, והמשיך על זה סדר פעולותיהם, וכל הספור ההוא נמשך על זה הענין,

תחלה אמר: ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי, וכבר הודיעונו רז"ל פירוש זה הפסוק בבראשית רבה כשהרגישה רבקה תנועת העוברים על ענין זר, שאלה הנשים ההרות אם קרה להן ככה, ותאמרנה לא,

אשר ע"כ אמרו גם חכמי החינוך, שכל מורה ומלמד ישתדל להראות אהבתו לתלמידיו כאב אל בניו, כי רק אז ישתו בצמא את דבריו, וכאיל על אפיקי מים, כן תערוג נפשם ללקחו,

אבל לא בראותם, כי כנכרים נחשבו לו, ואף כי אם כצר ואויב יכם מכות אכזריות, ע"כ דברי בעל העקידה,

מבואר, שיש לרב המלמד לתלמידיו, להיות דומה למלאך, למעלה מגדר אנושי, וזהו אם הרב דומה למלאך,

כא וצודה לי צידה רמז לפירושו של הר"ר נתן האופניאל

כתיב (בראשית פרק כז פסוק ג') "ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי צידה"

איתא בגמרא (תענית דף ט עמוד א) עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר –

כתבו התוספות, הכי איתא בסיפרי עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה, והכי נמי איכא בהגדה היוצא השדה שנה, כלומר אם לא תעשר שדך כהוגן לא יהיה לך אלא היוצא מן השדה,

וה"ר נתן האופניאל פי', היוצא מן השדה כלומר ואם לאו שאין אתה מפריש העישור, יהיה לאותו היוצא לשדה דהיינו עשו הרשע כלומר שיקחוהו העובדי כוכבים.

צידה הם אותיות צדקה, כשהיוד במקום ק', או במספר קטן, או בחילוף אותיות גיכ"ק

יש לפרש ע"ד פירוש של הר"ר נתן האופניאל, כי יוצא השדה בא לקחת, ע"ז ביקש יצחק מעשיו וצודה לי צידה הכתיב, שלא יקח כספי צדקה,

ועוד סבב השי"ת ענין הבכורה, לפי שידוע כי העברת הנחלות ולנחול הראוי לחבירו בסבתו היא סבה חזקה להפריד בין אחים, ולפי שלא היתה זאת הסבה חזקה עדיין, כי עשו עצמו הסכים במכירת הבכורה, סבב השי"ת [עוד] ענין הברכה שתבא בענין שישתדל עשו לקבלה, ויתכוין יצחק לברך אותו ואעפ"כ תחול על יעקב על השלמות כמו שבארנו. זאת היותה סבה חזקה קיימת להמשיך כוונת השם שתהיה השנאה קבועה בין שני האחים וזרעם, ותמשך זאת השנאה עד אחרית הימים.

כ אם הרב דומה למלאך מהי שלמות המלמד ביאור העקידת יצחק

כתיב (מלאכי ב' ז' הפטרת תולדות) "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא",

איתא בגמרא, (מועד קטן י"ז ע"א) מאי דכתיב, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא", **אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו,**

אם דומה הרב למלאך

בספר עקידת יצחק (תחילת שער ע"ז), כתב וז"ל, מחוייב אצל המלמד השלם, להישיר מלומדיו אל היותר שלמה שבהצלחות, אמנם שלמות המלמד, יראה, בהמצא בו שני עניינים,

האחד, אשר ימצא אתו חכמה ויושר סברא, לדעת דרך ישכון אור בענין ההנהגה.

והשני, שתמצא לו נאמנות אהבה אצל המלומד, כי לא תועיל לאדם חכמת השונא, ומי יתן ולא תזיק, כי בשם מלמד שלם יכונה רק מי שיש לו שתי אלה,

האחד, חכמת וידיעת אופן החינוך והנהגת תלמידיו על צד היותר טוב כפי שנאמר בהקדמה הראשונה,

והשניה היא, האהבה לתלמידיו, כי רק מי שיאהוב את תלמידיו, ישתדל בלי ספק גם להורות אותם באופן היותר מועיל להם,

ולימודיו ודבריו יעשו רושם בקרבנו, ולא במהרה יסחו ממנו,

להערות הארות ולקבלת העלונות לפנות אל
"מכון פאר" רחוב חזון איש 2
בני ברק
פקס 0527-616166 נייד 03-6161555
דוא"ל y0527616166@gmail.com